

Agnieszka Masny

Muzea narodowe w Wikipedii -
struktura i język komunikatu :
analiza językowo-stylistyczna
tekstów dotyczących polskich
muzeów narodowych,
zamieszczonych w Wikipedii, pod
względem celowości i przydatności
użytych środków językowych do
wyrażenia treści

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 26, 307-320

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

AGNIESZKA MASNY

MUZEA NARODOWE W WIKIPEDII – STRUKTURA I JĘZYK KOMUNIKATU

Analiza językowo-stylistyczna tekstów dotyczących polskich muzeów narodowych, zamieszczonych w Wikipedii, pod względem celowości i przydatności użytych środków językowych do wyrażania treści

Muzea narodowe:

1. w Gdańsku,
2. w Kielcach,
3. w Krakowie,
4. w Poznaniu,
5. Ziemi Przemyskiej w Przemysłu,
6. w Szczecinie,
7. Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie,
8. w Warszawie,
9. we Wrocławiu.

Wikipedia (<http://www.wikipedia.org>) to wielojęzyczny projekt internetowej encyklopedii open content. Słowo *Wikipedia* to połączenie wyrazów *wiki* (każdy) i *encyklopedia*. Powstała 15 stycznia 2001 roku, i jest największą encyklopedią dostępną w Internecie. W 2006 została nazwana przez tygodnik „Time” *kosmicznym kompendium wiedzy (cosmic compendium of knowledge)*¹. Zawartość *Wikipedii* jest dostępna zarówno w aspekcie czytelniczym, jak i redakcyjnym.

Popularność Internetu spowodowała, że niektóre z jego składowych, a za taką poczytuje się *Wikipedię*, utrwaliły się w społecznej świadomości. Wprawdzie sam Internet nie jest jeszcze powszechny w takim stopniu jak telewizja, ale dostęp do Internetu w Polsce ma ponad 60% gospodarstw domowych¹. Nie ulega wątpliwości, że medium to stopniowo utrwala się w społecznej świadomości. (Sitarski 2001: 177). Muzea narodowe funkcjonują w niej od dawna i, co oczywiste, także w Internecie.

Na potrzeby niniejszej pracy analizie poddane zostały strony *Wikipedii* poświęcone polskim muzeom narodowym, głównie zjawiska stylistyczne będące

¹ www.egospodarka.pl, Polska gospodarka internetowa, opr. Aleksandra Baranowska-Skimina, 12.05.2011 r., www.stat.gov.pl/gus dane GUS za 2010 r. mówią o 63% gospodarstw domowych mających dostęp do Internetu. 01.09.2011 r.

wyrazem celowego kształtowania wypowiedzi. Styl stanowi bowiem rezultat wyboru, doboru i układu elementów językowych, uzależniony od sytuacji komunikacyjnej, celów, którym ma służyć etc. Na wybór wpływa też forma gatunkowa i indywidualne cechy autora. Na gruncie nauk humanistycznych pojęcie „tekstu” obejmuje nie tylko rozmaite dokumenty piśmienne, lecz także różne przekazy kulturowe będące wieloelementowymi układami znaczącymi. Według Wolfganga U. Dresslera i Roberta-Alaina de Beaugrande’a wyróżniamy siedem kryteriów tekstowości, czyli spójność (inaczej: kohezja, spójność strukturalna), koherencję (inaczej: spójność semantyczna), intencjonalność, akceptabilność, informatywność, sytuacyjność oraz intertekstowość (Jabłońska 2008: 79). Poddane analizie teksty spełniają wymienione kryteria.

Przy różnorodności zasobów i struktur polskich muzeów narodowych, a także indywidualnym stosunku do obecności w sieci, wydaje się, że analiza tekstów *Wikipedii* pozwoli na dokonanie uogólnień stylistyczno-językowych.

Niektórzy uważają, że mamy do czynienia z nową jakością, a nawet wyznacznikiem kierunku rozwojowego polszczyzny ogólnej w kontekście badania zachowań językowych w Internecie (Gruszczyński 2001: 183). Wpływ na określone zachowania mają cechy nowych mediów.

Należą do nich:

1. decentralizacja i sterowanie: podaż i selekcja przekazów nie są już wyłącznie w rękach dostawców treści,
2. wielka przepustowość, która przekracza poprzednie ograniczenia kosztów, dyktansu i pojemności kanału,
3. interakcyjność,
4. elastyczność w formie, treściach i wykorzystaniu.

Klasyczne, transmisyjne modele komunikacji nie uwzględniają charakteru tzw. „nowych mediów”, m.in. ich interaktywności i możliwości użycia w celach prywatnych oraz publicznych. Model stworzony przez holenderskich ekspertów od telekomunikacji – Jana L. Bordewijka i Bena van Kaama (1986) wyróżnia cztery modele komunikowania:

1. alokucja (informacja rozchodzi się równocześnie z centrum do wielu odbiorców peryferyjnych. Jest to typowo jednokierunkowy przekaz bez możliwości sprzężenia zwrotnego),
2. konwersacja (jednostki – jako elementy sieci komunikowania – oddziałują bezpośrednio na siebie, bez aktywnej roli centrum. Jednostki samodzielnie wybierają partnerów, czas, miejsce, temat. Cechą tej formy jest równość jednostek w wymianie informacji),
3. konsultacja (jednostka szuka informacji w centrum. Nadawca samodzielnie określa czas i miejsce komunikowania. Istnieje możliwość sprzężenia zwrotnego),
4. rejestracja (centrum „żąda” od jednostki podania określonych informacji).

Powyższe wzorce zazębiają się i uzupełniają (Wolańska 2008: 120-121).

Ze względu na zamiar lub skutek można wyróżnić dwie prymarne funkcje tekstów w *Wikipedii*, dotyczących polskich muzeów narodowych:

1. funkcja informacyjna,
2. funkcja promocyjno-reklamowa.

Informacje zawarte w *Wikipedii* zawsze pojawiają się po oficjalnym serwisie instytucji. Wydaje się zatem oczywistym, że użytkownik zainteresowany waleorem praktycznym informacji w pierwszej kolejności otworzy, wyżej pozycjonowaną, stronę oficjalną.

W analizowanych tekstach pojawiają się słowa-kucze. Stanisław Żak podaje następującą ich definicję (...) *wyrazy z upodobaniem stosowane przez danego pisarza w jego utworach (...). Przy używaniu takich słów powstają pola semantyczne (pola znaczeniowe), których analiza prowadzi do pełniejszego zrozumienia poetyki i semantyki danego pisarza* (Żak 1998: 271). Kazimierz Wyka określa je jako znamienne dla danego tematu, manieri twórczej (Wyka 1962: 153-167).

Ad 1) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej muzeum informacja zawarta w *Wikipedii*² pojawia się jako druga, po oficjalnym serwisie instytucji. Tekst składa się z rozdziałów *Historia*, *Linki zewnętrzne*. Tytuł główny *Muzeum Narodowe w Gdańsku*. Po tytule następuje jednozdaniowa informacja dotycząca wielodziałowości oraz roku powstania muzeum narodowego. Część dotycząca historii instytucji składa się z 10 zdań, głównie pojedynczych rozwiniętych. Stronę zamyka informacja nt. liczby oddziałów i ich lista (połączone hiperłączem, tj. odsyłaczem, linkiem do innego dokumentu lub miejsca w tekście) oraz zewnętrzne linki do stron traktujących o Muzeum Narodowym w Gdańsku. Ich liczba (dwa) jednoznacznie wskazuje selektywność.

W prawostronnie zlokalizowanej zakładce, pełniącej funkcję wizytówki, znajduje się informacja na temat angielskiej nazwy muzeum, jego lokalizacji, personaliów dyrektora i adresu.

Połączone hiperłączem słowa-kucze odnoszą się do: ważnych dla muzeum dat (liczebniiki), obiektów, ruchów religijnych i instytucji (nazwy własne, nazwy osobowe, nazwy miejscowe np. (...) *franciszkanie, Pałac Opatów w Gdańsku Oliwie, Muzeum Morskie, Muzeum Archeologiczne, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska* oraz oddziałów Muzeum Narodowego w Gdańsku. Tekst neutralny stylistycznie. Uwagę zwracają podkreślone leksemmy w zdaniu: *Stało się tym samym jednym z siedmiu najbardziej wyróżnionych muzeów polskich*.

Słownik języka polskiego notuje znaczenie *wyróżniony – ten, którego wyróżniono spośród innych, którego nagrodzono wyróżnieniem* (Sobol 1996: 1075). Wzmocnienie znaczenia przysłówkiem w stopniu najwyższym jest zabiegiem stylistycznym uwypuklającym cechy opisywanego obiektu.

Ad 2) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej muzeum, informacja zawarta w *Wikipedii*³ pojawia się jako druga, po oficjalnym serwisie instytucji. Tekst składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe w Kielcach, Historia Muzeum, Dyrektorzy Muzeum, Wystawy, Struktura organizacyjna, Przypisy, Bibliografia*. Tytuł główny: *Muzeum Narodowe w Kielcach*. Po tytule głównym następuje osiem wypowiedzeń (z czego sześć stanowią zdania pojedyncze rozwinięte) charakteryzujących muzeum, tj. dotyczących 100-letniej tradycji, rodzajów ekspozycji i dziedzin sztuki jakie reprezentują, głównej siedziby, ekspozycji stałych, rodzajów wystaw oraz innych wydarzeń i przedsięwzięć artystycznych i edukacyjnych oraz liczby oddziałów. 11 wyrażen połączone jest hiperłączem. Można

² http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_w_Gdansk 14.10.2011 r. Wszystkie cytaty zamieszczone w tekście pochodzą ze stron Wikipedii poświęconych muzeum narodowym.

³ http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_w_Kielcach 01.10.2010 r.

złożyć, że są to, mające tę samą barwę⁴ słowa-klucze, gdyż odnoszą się do muzealniczego zakresu tematycznego i charakteryzują widocznym porządkiem: (...) *eksponaty, malarstwo, rzemiosło artystyczne, sztuka ludowa, archeologia, przyroda, muzeum, pałac, Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku*. Tekst akapitu jest neutralny. Za wartościujące uznać możemy czasowniki: „podziwiać” – użyty w odniesieniu do ekspozycji stałej oraz „uhonorować” – w odniesieniu do instytucji. Słownik języka polskiego pod red. E. Sobol podaje następujące znaczenie czasownika „podziwiać” – patrzeć na kogo, co z podziwem, zdumieniem, zachwycać się kim, czym”. Podziw konotuje zachwyty, uznanie, zabarwione zdumieniem. Słownikowa definicja drugiego ze wskazanych czasowników brzmi następująco (...) *okazać komu szacunek, cześć (honor), uczcić* (Sobol 1996: 656, 973).

Kolejny akapit składa się z 31 zdań, głównie złożonych. Hiperłącza wiążą nazwy własne (nomina propria).

Styl przekazu zbliżony jest do stylu oficjalnego z elementami artystycznego, głównie z powodu zastosowania określonych elementów językowych.

- *zostało powołane do życia,*
- *czyniono starania,*
- *spelzły one na niczym,*
- *muzeum przybrało miano Świętokrzyskiego,*
- *zostało wskrzeszone po II wojnie światowej,*
- *otoczył je szczególną troską,*
- *ocalenia cennych zbiorów,*
- *Przeobraził je z lamusa staroci w placówkę o specjalistycznych wystawach,*
- *wzorowo urządzoną wystawą,*
- *pierwszymi czynnościami nowego dyrektora były kroki w celu podjęcia remontu,*
- *dzięki inwencji i zapłatowi,*
- *dobra passa,*
- *Działalność staje się coraz bardziej prężna.*

Symptomatyczne jest częste zastosowanie kategorii gramatycznej strony biernej, choć na ogół w języku polskim dominują konstrukcje w stronie czynnej. Jej zastosowanie ma więc stylistyczną wykładnię polegającą na uwydatnieniu przedmiotu. Staranność polszczyzny komunikatu uwypuklona jest także dzięki doborowi wyrazów, których frekwencja w polszczyźnie (normie wzorcowej) nie jest powszechna. Pojawiające się w tekście epitety podkreślają stosunek uczuciowy do desygnatów, różnicując tym samym tekst stylistycznie i wprowadzając subiektywne sądy. Użycie poszczególnych części mowy ma bowiem swoją moc i wartość stylistyczną (por. Kurkowska, Skorupka 2001: 60). W tym kontekście uwagę zwraca zastosowanie rzeczownika *lamus*, który podkreśla cechę przedmiotu. W analizowanym fragmencie typowe jest świadome i celowe użycie elementów emocjonalnych oraz wielość środków językowych i figur stylistycznych.

⁴ Szerzej na temat barwy wyrazu w: H. Kurkowska, S. Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 2001, s. 125. Autorzy definiują ją jako społecznie uświadomiany zakres występowania wyrazu, ograniczony do chronologicznych, terytorialnych, środowiskowych, stylowych i wreszcie emocjonalnych warstw słownictwa.

Kolejny akapit to chronologiczna lista dyrektorów instytucji. Po niej także w porządku chronologicznym lista wystaw od 2000 do 2011 roku oraz cztery tytuły wystaw sprzed roku 2000 (1945, 1996, 1997, data nieoznaczona). Kolejnym rozdziałem jest struktura organizacyjna instytucji obejmująca działy zbiorów (osiem) i oddziały (dwa). Stronę Muzeum Narodowego w Kielcach zamykają przypisy odsyłające do oficjalnej witryny instytucji oraz bibliografia oparta na dwóch wydawnictwach Muzeum Narodowego w Kielcach.

Prawostronnie zlokalizowana zakładka, pełniąca funkcję wizytówki, zawiera informacje na temat oddziałów (wymienione nazwy własne), lokalizacji, daty założenia, zakresu zbiorów, personaliów dyrektora oraz adresu.

Ad 3) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej Muzeum Narodowego w Krakowie, informacja zawarta w *Wikipedii*⁵ pojawia się jako druga, po oficjalnym serwisie instytucji. Tekst składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe w Krakowie* (tytuł główny), *Dzieje*, *Status prawny i struktura organizacyjna Muzeum*, *Zbiory*, *Wybrane dzieła*, *Przypisy*, *Linki zewnętrzne*. Pierwszy rozdział złożony jest z 12 wypowiedzeń, w przeważającej większości są to zdanie pojedyncze, rozwinięte. Tekst neutralny stylistycznie. Interesujące leksykalnie są określenia mogące uchodzić za wartościujące, np. (...) *najciekawsza kolekcja nie tylko w Polsce, ale na świecie*, (...) *kolekcja rozwijała się w olbrzymim tempie*.

Zastosowanie formy superlativus w odniesieniu do przymiotnika jakościowego wprowadza element oceny. Podobną funkcję może pełnić przymiotnik *olbrzymi*. Słownik języka polskiego podaje taką definicję 1. bardzo duży, ogromny, wielki; 2. wyróżniający się wysokim stopniem natężenia, wielką intensywnością (Sobol 1996: 565). Stylistycznie zastosowanie tego przymiotnika podnosi funkcję ekspresywną tekstu.

Hiperłączem związane są słowa-klucze: nazwy własne, osobowe, miejscowe oraz daty roczne i rzeczowniki pospolite (oraz przymiotnik *historyczny* odsyłający do rzeczownika *historia*) o tej samej barwie.

Kolejny rozdział zatytułowany *Dzieje* składa się z 27 wypowiedzeń, głównie pojedynczych zdań rozwiniętych. Hiperłącza odsyłają do dat dziennych, rocznych i okresów historycznych, nazw własnych, nazw miejscowych i rzeczowników pospolitych o tej samej barwie. Tekst neutralny, choć niepozbawiony stylistycznych środków językowych wpływających na jego ekspresywną i impresywną funkcję. Symptomatyczne jest użycie rzeczownika tytułowego. *Dzieje* (pluralia tantum) to, zgodnie ze słownikowym znaczeniem, (...) *zdarzenia, wypadki, fakty z życia społeczeństwa; historia: dzieje bajeczne, starożytne, średniowieczne, nowożytne, ojczyznie, powszechne, ludzkości. Wypadki, wydarzenia, fakty z życia jednostek, rodzin, niewielkich zbiorowości* (Sobol 1996: 172). W tym kontekście użycie rzeczownika „dzieje” zamiast powszechniejszego rzeczownika „historia”⁶ można uznać za celowy zabieg stylistyczny.

⁵ http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_w_Krakowie, 29.09.2011 r.

⁶ Analizowany materiał badawczy wskazuje na oryginalność użycia rzeczownika „dzieje”. Z dziewięciu stron poświęconych muzeom narodowym wykorzystuje go jedna (Muzeum Narodowe w Krakowie), cztery strony wykorzystują rzeczownik „historia” (Muzeum Narodowe w Kielcach, Warszawie, Wrocławiu, Gdańsku), trzy strony pomijają ten rozdział (muzea w Przemyślu, Szczecinie i Szreniawie), 16.10.2011 r.

Połączenia wyrazowe *monumentalne wystawy* (pojawiające się w analizowanym fragmencie dwukrotnie), *zawłaszczone państwo (kraj)*, mogą, w tym kontekście, uchodzić za emocjonalne (por. Kurkowska, Skorupka 2001: 111). Epitety uwydatniają cechy określanych rzeczowników. Słownik języka polskiego tak definiuje przymiotnik *monumentalny* 1. *o budowlach, pomnikach: mający wielkie rozmiary, olbrzymi, masywny, trwały. Malarstwo – malarstwo związane z architekturą: malowidła na ścianach, sklepieniach itp.* 2. *zakrojony na wielką skalę, zdumiewający rozmiarami, wspaniałością; wspaniały, trwały: monumentalne dzieło, monumentalna rzeźba* (Sobol 1996: 452). W tym znaczeniu wystawa przywoływana w tekście jest monumentalnym dziełem: zdumiewającym rozmiarami i wspaniałością.

Zawłaszczyć to (...) przejąć coś na własność, przyznać sobie prawo do czegoś⁷. W internetowym Korpusie Języka Polskiego Wydawnictwa Naukowego PWN⁸ nie znalaziono połączenia wyrazowego „zawłaszczone państwo”, „zawłaszczony kraj”. Należy więc przyjąć, że dla analizowanego tekstu jest ono poetyzmem, leksykalnym środkiem stylistycznym.

Kolejnym rozdziałem jest rozdział *Status prawny i struktura organizacyjna Muzeum*. Składa się z sześciu neutralnych wypowiedzeń, w większości rozwiniętych zdań pojedynczych. W połowie tekstu pojawia się enumeratywne wyliczenie działów zbiorów, działów i oddziałów. Interesujące stylistycznie jest użycie rzeczownika *centrum*, rozpoczynającego rozdział, w odniesieniu do muzeum narodowego *Centrum działu w oparciu o ustawę o muzeach*.

Słownik języka polskiego pod red. E. Sobol podaje następujące znaczenie: (...) *centrum (...)* *miejsce, w którym coś się koncentruje, ośrodek czego* (Sobol 1996: 78). Internetowy Korpus Języka Polskiego Wydawnictwa Naukowego PWN pokazuje, że rzeczownik *centrum* nie konotuje rzeczownika *muzeum*⁹. Powszechne jest użycie połączenia wyrazowego *centrum kultury*. Jego znaczenie jest jednak inne niż znaczenie rzeczownika *muzeum*. Odrzucając tezę o przypadkowości użycia, można potraktować analizowany rzeczownik w kategorii tropu stylistycznego prowadzącego do wydobywania nowego sensu, nadającego nowego znaczenia wyrazowi. Za taką interpretacją przemawia definicja użytego rzeczownika oraz powtarzająca się informacja nt. wagi i znaczenia ośrodka.

Rozdział kończy materiał ilustracyjny, który pominięto jako nieistotny dla analizowanego zagadnienia.

Kolejny rozdział dotyczy zbiorów muzeum i tak też jest zatytułowany. Składa się ze 190 wypowiedzeń, w większości zdań pojedynczych rozwiniętych. Hiperłącze odsyła do rzeczowników pospolitych, nazw osobowych, własnych, miejscowych, terminów oraz okresów historycznych, w tym stylów w sztuce. Po nim następuje materiał fotograficzny, który konsekwentnie pomijamy.

Strona zakończona jest przypisami odsyłającymi do instytucjonalnych aktów normatywnych zewnętrznych i wewnętrznych. Ostatni rozdział stanowi lista czterech linków zewnętrznych opartych, w równych proporcjach, na stronach muzeum oraz innych.

⁷ www.sjp.pwn.pl, 13.10.2011 r.

⁸ www.korpus.pwn.pl, 13.10.2011 r.

⁹ www.korpus.pwn.pl, 16.10.2011 r.

Charakterystyczna dla strony jest duża frekwencja partykuły *ponadto* – 35 użyc. Za tezę, że nie jest to nieświadome powtórzenie, a celowy zbieg stylistyczny, przemawia wielość wyliczeń. W tym znaczeniu zastosowanie partykuły w znaczeniu słownikowym (...) *oprócz tego, w dodatku, co więcej* (Sobol 1996: 670) może być zabiegiem podkreślającym wielość zbiorów, wydarzeń etc.

Prawostronnie zlokalizowana zakładka pełniąca funkcję wizytówki zawiera informacje nt. daty założenia, lokalizacji (kraj, miasto), personaliów dyrektora i adresu.

Ad 4) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej Muzeum Narodowego w Poznaniu informacja zawarta w *Wikipedii*¹⁰ pojawia się jako druga, po oficjalnej stronie instytucji. Tekst składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe w Poznaniu, Obecne oddziały, Przypisy*. Pierwszy rozdział, najobszerniejszy liczy 29 wypowiedzeń, głównie zdań złożonych. Hiperłącza skupiają się wokół historycznych nazw własnych, dat rocznych i okresów historycznych.

Tekst neutralny stylistycznie. Nieprzypadkowe zatem wydają się zastosowania starannych konstrukcji typu:

(...) *położył podwaliny pod powstanie,*

(...) *reszty zniszczenia dokonały działania wojenne.*

Mają one dynamizujące znaczenie dla tekstu. Podkreślają także podmiot opisu, jego wagę, prestiż.

Kolejny rozdział stanowi lista oddziałów, w większości (sześć z dziewięciu) połączone hiperłączem.

Przypisy opierają się o zewnętrzne opracowania branżowe w tym organizatora – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Prawostronnie zlokalizowana zakładka pełniąca funkcję wizytówki złożona jest z wyliczenia oddziałów oraz danych lokalizacyjnych, daty założenia i personaliów dyrektora.

Ad 5) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej w Przemysłu informacja zawarta w *Wikipedii* pojawia się jako trzecia, po oficjalnej witrynie instytucji oraz po stronie internetowej przemyskiego Urzędu Miasta.

Strona poświęcona Muzeum podzielona jest na rozdziały: *Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemysłu* (tytuł główny), *Oddziały, Przypisy*. Pierwszy rozdział zawiera dziewięć wypowiedzeń z nieliczną przewagą zdań pojedynczych rozwiniętych. Hiperłącza odnoszą się do nazw własnych, osobowych, rzeczowników pospolitych i liczebników, w tym dat rocznych, dziennych a także okresów historycznych.

Prawostronnie zlokalizowana zakładka pełniąca funkcję wizytówki zawiera wyliczone oddziały, datę założenia (rok), lokalizację (flagę państwową, miasto), personalia dyrektora i adres.

Analizując celowość i przydatność zastosowanych środków językowych, warto zauważyć, że wyróżniają się dwa połączenia wyrazowe (...) *borykała się z problemami, (...) prestiżowe wyróżnienie.*

¹⁰ http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_w_Poznaniu, 13.10.2011 r.

Pierwsze z nich zwraca uwagę stylistycznie nacechowanym czasownikiem *borykać się* Słownik języka polskiego definiuje go następująco: (...) *zмагаć się, mocować się, walczyć z czymś* (Sobol 1996: 60). Jego użycie nie jest przypadkowe. Neutralne i wyczerpujące znaczeniowo byłoby połączenie *mieć problemy*.

Epitet *prestiżowe* także dodaje znaczenia rzeczownikowi *wyróżnienie*, który sam w sobie niesie odpowiednią dawkę informacji. Słownik języka polskiego notuje rzeczownik odczasownikowy *wyrażenie uznania, pochwała, uznanie*. Czasownik *wyróżnić* wskazuje na *wyodrębnienie z otoczenia, uwydatnienie* (Sobol 1996: 1074). Zastosowanie tropu stylistycznego poszerza znaczenie i indywidualizuje je.

Zastosowanie cytowanych połączeń wskazuje na to, że pomimo impresywnej funkcji całego tekstu są elementy świadczące o jego ekspresywności.

Kolejny rozdział dotyczy oddziałów Muzeum. Składa się z ośmiu wypowiedzeń, głównie zdań pojedynczych oraz dwóch podtytułów będących równocześnie nazwami własnymi oddziałów. Hiperłącza powiązane są ze słowami-kluczami, tj. nazwami własnymi, rzeczownikami pospolitymi i terminem. Tekst neutralny stylistycznie.

Ad 6) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej muzeum informacja zawarta w *Wikipedii*¹¹ pojawia się jako druga, po oficjalnej witrynie instytucji. Tekst składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe w Szczecinie* (tytuł główny), *Linki zewnętrzne*. Prawostronnie zlokalizowana wizytówka instytucji zawiera dane dotyczące lokalizacji (flaga państwowa, miasto), personaliów dyrektora oraz adres. Pierwszy rozdział składa się z 17 wypowiedzeń z niewielką przewagą zdań pojedynczych rozwiniętych. Pojawiają się wyliczenia nazw własnych odpowiadających siedzibom muzeum (jego działom i oddziałom). Wszystkie nazwy własne połączone są hiperłączem. Pozostałe słowa-klucze to liczebniki i rzeczowniki pospolite odnoszące się do dat rocznych i dziennych. Tekst jest neutralny stylistycznie. Jego główna funkcja to funkcja impresywna. Pojawiający się epitet *cenne* w odniesieniu do zabytków nie wprowadza nowego znaczenia. Jest raczej określeniem stanu faktycznego i jako taki nie został poddany szczegółowej analizie.

Linki zewnętrzne, stanowiące ostatni rozdział tekstu, to odesłanie do oficjalnej strony Muzeum Narodowego w Szczecinie.

Ad 7) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej instytucji informacja nt. zasobów w *Wikipedii* pojawia się jako druga, po oficjalnym serwisie muzeum. Tekst składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie* (tytuł główny), *Oddziały, Zobacz też, Linki zewnętrzne*. Prawostronnie zlokalizowane wizytówka zawiera liczbę oddziałów, datę założenia (rok), lokalizację (flaga państwa, miasto), powierzchnię ekspozycji w liczbie metrów kwadratowych, personalia dyrektora oraz dane adresowe.

Tekst głównego oddziału składa się z 3 wypowiedzeń pojedynczych rozwiniętych. Hiperłącza wiążą słowa-klucze odnoszące się do nazwy miejscowej, liczebników będących datami oraz nazwy własnej i rzeczownika pospolitego odnoszącego się do definicyjnego znaczenia instytucji. Występujący w tekście superlatyw jest

¹¹ www.pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_w_Szczecinie, 16.10.2011 r.

złagodzony (*Jest jedynym tej rangi muzeum rolnictwa w Polsce i jednym z nielicznych i największych w Europie* – podkreśl. A.M.). Wypowiedzi mają więc charakter sądów ogólnych, uniwersalnych. Dowodzą impresywnej funkcji tekstu.

Kolejny rozdział jest jednozdaniowym wyliczeniem oddziałów, poza jednym, połączonych hiperłączem.

Strona poprzez schematyczną, niezbyt rozbudowaną konstrukcję uwydatnia swoją informacyjną rolę, m.in. także dzięki zastosowaniu, charakterystycznego tylko dla tego muzeum, rozdziału *Zobacz też*. To internetowe odesłanie do obiektu, który nie jest powiązany instytucjonalnie z podmiotem podstrony.

Ostatni rozdział stanowią *Linki zewnętrzne*. Przywołana jest jedynie oficjalna witryna instytucji.

Ad 8) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej muzeum informacja na jego temat, zawarta w internetowej encyklopedii *Wikipedia*¹², pojawia się jako druga, po oficjalnym serwisie warszawskiego Muzeum Narodowego. Prawostronnie zlokalizowana wizytówka zawiera datę założenia instytucji (dzienna), lokalizację (flaga państwa, kraj, miasto), zakres zbiorów (*sztuka polska i obca od czasów starożytnych do XX w.*), personalia dyrektora oraz adres. Tekst główny składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe w Warszawie* (tytuł główny), *Historia*, *Gmach główny – działy merytoryczne i ich najważniejsze eksponaty* (z podrozdziałami), *Oddziały*, *Przypisy*, *Bibliografia*, *Linki zewnętrzne*.

Pierwszy rozdział składa się z 4 wypowiedzeń, w większości zdań pojedynczych rozwiniętych. To zdania o charakterze ogólnym, odnoszące się do historii. Występujące w tekście przymiotniki w stopniu najwyższym (superlativus) mają neutralne znaczenie. Odnoszą się do sprawdzalnych faktów (...) *jedno z największych muzeów w Polsce i największe w Warszawie*). Powiązane hiperłączem słowakucze będące rzeczownikami pospolitymi (w tym odnoszącymi się do okresów historycznych), nazwami własnymi podkreślają informacyjną funkcję tekstu. Określony jest też rodzaj instytucji, merytoryczny zakres jej zainteresowań, charakterystyka architektoniczna siedziby głównej oraz szczegóły dotyczące strat wojennych.

Kolejny rozdział zatytułowany *Historia* składa się z 34 wypowiedzeń w większości zdań złożonych. To jedna z nielicznych analizowanych stron *Wikipedii* poświęconych polskiemu muzeum narodowym, na której dominuje ten rodzaj wypowiedzeń. Ich użycie jest elementem składni sprawozdawczo-narracyjnej i interpretującej (Kurkowska, Skorupka, 2001: 210).

Hiperłącze odnosi się do liczebników będących datami, nazw własnych, nazw osobowych, rzeczowników pospolitych. Interesującym, zastosowanym kilkakrotnie w tekście, środkiem stylistycznym będącym reprezentantem tropów stylistycznych jest przenośne znaczenie *podwaliny* (dosł. *podwaliny* – *pierwsza belka drewniana na podmurowaniu budynków drewnianych, przen. fundament czegoś*) (Sobol 1996: 654, 655).

Stylistycznie znaczenie ma także użycie rzeczownika *oprawca* w znaczeniu *okupant*. Nie są to znaczenia synonimiczne. Słownik języka polskiego podaje następującą definicję: *ten, kto torturuje kogo, zbir, morderca* (Sobol 1996: 573). W kontekście podmiotu, którym są dzieła sztuki, można zaliczyć ten zabieg

¹² http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_w_Warszawie, 17.10.2011 r.

stylistyczny do celowego, opartego na myślowej analogii. Jest to rodzaj przenośni, która wzmacnia przekaz.

Podobną funkcję spełnia epitet zwykły *niebagatelny wkład* w zdaniu: *Na trwałe w historię Muzeum Narodowego wpisali się jego pracownicy, którzy wnieśli niebagatelny wkład w rozwój zarówno samej instytucji, jak i polskiej nauki* – podkreśl. A.M. Pominięcie przymiotnika nie spowodowałoby znacznego zubożenia przekazu, dlatego jego użycie można potraktować jako zamierzone. Podkreśla on cechę charakterystyczną.

Kolejny rozdział traktuje o gmachu głównym, działach merytorycznych i ich najważniejszych eksponatach. Jest złożony z 94 wypowiedzeń podzielonych 18 podrozdziałami będącymi nazwami własnymi. Hiperłącza dotyczą nazw własnych, osobowych, miejscowych, liczebników będących datami, rzeczowników pospolitych, terminów. Ważną rolę stylistyczną pełnią powtarzające się wyliczenia. Porządkują one tekst, wyodrębniają istotne informacje, podkreślając impresywną funkcję tekstu. Symptomatyczna jest stosunkowo niska frekwencja epitetu *cenne*. Pojawia się on zaledwie dwukrotnie. Jest to o tyle interesujące, że przy licznych wyliczeniach nazw własnych obiektów charakterystycznych dla muzeum, zastosowanie go wydaje się bezcelowe. Jego wzmacniającą funkcję spełnia wyliczenie.

Kolejny rozdział dotyczy oddziałów. Jest złożony z 13 wypowiedzeń, głównie zdań złożonych podzielonych pięcioma podrozdziałami będącymi nazwami własnymi. Tekst jest stylistycznie neutralny konsekwentnie realizujący funkcję impresywną.

Kolejny rozdział stanowią przypisy. Opierając się na historycznym źródle, uwiarygodniają tekst. Podobne znaczenie ma kolejny rozdział *Bibliografia*. Z pięciu przywołanych źródeł bibliograficznych cztery są wydane w tradycyjny sposób, jedno odsyła do oficjalnej witryny.

Kolejny rozdział – *Linki zewnętrzne* – odsyła do zewnętrznych obiektów. Obiekty wewnętrzne, tj. oddziały MNW wymienione i połączone hiperłączem, są ostatnim rozdziałem.

Ad 9) Po wpisaniu do wyszukiwarki nazwy własnej Muzeum Narodowego we Wrocławiu strona mu poświęcona w zasobach *Wikipedii*¹³ pojawia się jako druga, po oficjalnej witrynie. Prawostronnie zlokalizowana wizytówka zawiera informacje dotyczące oddziałów (wymienione nazwy własne), datę założenia (rok), lokalizację (flagę państwową, oznaczenie państwa, herb miasta, oznaczenie miasta), zakres zbiorów, dane personalne dyrektora, dane adresowe.

Tekst składa się z rozdziałów: *Muzeum Narodowe we Wrocławiu* (tytuł główny), *Historia*, *Zbiory*, *Wybrane dzieła ze zbiorów muzeum*, *Oddziały*, *Przypisy*, *Bibliografia*, *Linki zewnętrzne*. Tekst tytułu głównego złożony jest z dwóch wypowiedzeń, pełniących funkcję informacyjną. Tekst neutralny stylistycznie. Kolejny rozdział podzielony jest chronologicznie na okres przedwojenny/wojenny i powojenny. Podtytuły: *Do zakończenia II wojny światowej*, *Po II wojnie światowej*. Taka systematyka pojawia się jedynie na tej stronie. Każdy z podrozdziałów składa się odpowiednio z dwóch i pięciu wypowiedzeń, głównie złożonych. W obydwu rozdziałach małą frekwencją wykazują hiperłącza.

¹³ http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Narodowe_we_Wroclawiu, 13.10.2011r.

Odnoszą się one do nazw miejscowych (2) i rzeczowników pospolitych (3) o różnej barwie. Kolejny rozdział stanowi lista zbiorów w gmachu głównym. Pojawia się ona po dwukropku, który jest znakiem zapowiadającym nową treść, wyliczenie wprowadzonych zbiorowo obiektów – w formie ogólnej – w poprzedniej frazie. Wyliczenie jest schematyczne, prowadzone konsekwentnie wg jednego porządku. Tekst neutralny stylistycznie. Dominują zdania o charakterze ogólnym, uniwersalne, sprawdzalne bez nacechowania emocjonalnego. W tekście pojawiają się zaledwie dwa przykłady użycia form mogących odwoływać się do funkcji ekspresywnej (...) *najcenniejsza część kolekcji Muzeum, (...) na szczególną uwagę zasługują tu obrazy.*

Zastosowanie stopnia najwyższego przymiotnika (superlativus) *cenny* nie wprowadza jednakże zabarwienia emocjonalnego. Jest to obiektywna informacja odnosząca się do części zbiorów instytucji. Podobną funkcję spełnia zwrócenie uwagi użytkowników na wskazane przez nadawcę komunikatu obrazy. Odnosi się do faktów naukowych (tj. z zakresu historii sztuki) i nie ma wymiaru oceniającego.

Kolejny rozdział pominięto, gdyż jego meritum stanowi materiał fotograficzny. Wyliczone obiekty stanowią wybór przedstawiony wg konsekwentnego schematu: nazwa osobowa (imię nazwisko autora), nazwa własna (tytuł), liczebnik (rok powstania).

Rozdział dotyczący oddziałów składa się z dwóch wypowiedzi (zdania pojedyncze rozwinięte). Jeden z elementów został połączony hiperłączem. Tekst jest neutralny stylistycznie. Uwagę zatem zwraca partykuła *też*, włączająca do większego zbioru wyróżnione przez nią elementy. (...) *Poza budynkiem głównym Muzeum Narodowe we Wrocławiu ma też dwa oddziały.*

Wyłączenie partykuły nie zubożyłoby tekstu. Jej zastosowanie ma więc wzmocnić przekaz. Nie powoduje to jednak zmiany funkcji całego tekstu. Incydentalność stosowania środków stylistycznych mogących wpływać na ekspresywność tekstu potwierdza tezę, że jego nadrzędną cechą są funkcje imprezowa oraz informacyjna.

Trzy kolejne, zamykające stronę rozdziały opierają się na oficjalnych źródłach instytucji, w tym stronie internetowej.

Podsumowując powyższe uwagi, należy zaznaczyć, że większość stron *Wikipedii*, poświęconych polskim muzeom narodowym notuje najwyższą frekwencję pojedynczych zdań rozwiniętych, co świadczy o dominacji składni sprawozdawczo-narracyjnej i stosunkowo niedużym stopniu intelektualizacji. Przez struktury zdaniowe „o mniejszym współczynniku intelektualnym rozumiemy te typy syntaktyczne, które odbijają stan rzeczy „gotowy” niejako w obiektywnej rzeczywistości, intelektualizacja zdania wzrasta tym bardziej, im więcej jest w nim elementów interpretowania tej rzeczywistości przez piszącego (Kurkowska, Skorupka 2001: 211). Potwierdza to tezę, że głównym celem analizowanych stron jest informowanie i promowanie muzeów oraz ich zasobów.

Powszechną praktyką jest powtarzanie – w następujących po sobie rozdziałach – tej samej informacji np. dotyczącej daty utworzenia instytucji. A jak zauważa Karolina Jabłońska, jednym ze sposobów wyznaczania spójności strukturalnej tekstu jest rekurencja. Zabieg ten polega na prostym powtórzeniu tych samych elementów w dalszej części tekstu (Jabłońska 2008: 81). To także podnosi walor informacyjny przekazu. Eliminuje także ryzyko przypadkowego

usunięcia istotnej treści. Tym bardziej, że istotą *Wikipedii* jest m.in. dostępność i edytowalność zamieszczonych w niej informacji. Tzn. każdy użytkownik w dowolnym czasie może zmodyfikować treść zamieszczonego komunikatu, wpływając na jego kształt i edytowaną wersję. Nancy Kaplan dla określenia takich tekstów internetowych, wprowadziła pojęcie „politekstu” (ang. politxt), co można przetłumaczyć jako tekst wieloraki, czyli wielokrotnie powtarzany i przetwarzany, zmienny. Tekst, który w przeciwieństwie do tekstów drukowanych, jest tylko wersją tekstu, a nie jego ostatecznym kształtem. Politekst to pojęcie, które oddaje hipertekstualną naturę tekstu w Internecie (Jagodzińska 2008: 146). *Wikipedia* i teksty w niej publikowane wyczerpują definicyjnie znamiona politekstu. Niemniej analizowane teksty, z których najmniejszą jednostkę stanowił rozdział w obrębie strony, nie wskazują na to, by były redagowane przez wielu użytkowników o różnych kompetencjach językowych. Struktura tekstów i zastosowane środki stylistyczne wskazują na ograniczoną grupę redaktorów. Teksty są stylistycznie jednorodne. Cechy świadomych zabiegów stylizacyjnych są widoczne, niemniej nie ma cech stylów indywidualnych, charakterystycznych, nie ma idiolektów. Pewną wątpliwość mogą nasuwać np. powtórzenia, które mogą być zarówno wyznacznikami stylu autora (czy: redaktora/-ów), jak i celowym zabiegiem stylistycznym. Ponieważ nie ma innych charakterystycznych cech składających się na idiolekt, takich jak ulubione powiedzenia czy sposób konstruowania zdań, założyłam, że to przejaw celowych zabiegów stylizacyjnych. Strony często powielają schemat układu treści, co wynika m.in. z możliwości technicznych witryny. W strukturze wypowiedzi także można dostrzec charakterystyczne, stałe elementy (tytuł główny, historia, bibliografia, linki zewnętrzne etc.). Analizowane strony poświęcone polskim muzeom narodowym w większości są skonwencjonalizowane. Wiele elementów jest schematycznych. Tendencją ogólną, choć nie bez wyjątków, o czym świadczy powyższa analiza, jest dążenie do skrótowości wypowiedzi. W sytuacji muzeów narodowych to trudne zadanie, głównie z uwagi na wielość oraz wagę informacji nt. historii i zbiorów, które mogłyby zostać zamieszczone. Wypowiedź jest zwykle uwikłana w sytuację (Por. Zydek-Bendarczuk 2005).

Biorąc jednak pod uwagę rodzaj nośnika informacji, jego powszechność (choć, co warto podkreślić, nie jest to encyklopedia o statusie równym encyklopediom naukowym) i instytucjonalny oraz grupowy poziom komunikowania¹⁴ uznać należy, że zawarte informacje realizują wyznacznik skrótowości (Por. Wolańska 2008: 113).

Informacje zawarte w *Wikipedii* a także jej społeczna wartość wskazują, iż odbiorcą wirtualnym nie jest odbiorca tzw. branżowy. To powód, dla którego analizowane teksty nie wykorzystują specjalistycznego słownictwa muzealniczego. Wprawdzie pojawiają się charakterystyczne terminy i określenia fachowe, nazwy własne, osobowe, miejscowe etc., ale ponieważ osadzone są

¹⁴ Zgodnie z typologią komunikowania wg D. McQuaila wyróżniamy następujące poziomy: komunikacja masowa, komunikacja instytucjonalna (tj. instytucji z otoczeniem), komunikowanie grupowe (odbywające się w grupach społecznych i zawodowych), komunikowanie interpersonalne. Por. E. Wolańska, Komunikacja językowa za pośrednictwem krótkiej wiadomości tekstowej (SMS) w: *Język w mediach elektronicznych*, red. J. Podracki i E. Wolańska, Warszawa 2008, s. 113.

na słownikowym znaczeniu (nierzadko połączone hiperłączem z definicją), użytkownik Internetu, odbiorca komunikatu nie ma najmniejszego problemu z ich zrozumieniem.

Agnieszka Masny

NATIONAL MUSEUMS IN WIKIPEDIA
– THE STRUCTURE AND LANGUAGE OF THE DISCOURSE.

National museums in Wikipedia. The structure and language of the discourse.

Linguistic and stylistic analysis of the texts published in the Wikipedia, with reference to Polish national museums, in terms of accuracy and usefulness of linguistic figures used to express their content.

The paper subjects to analysis the sites of Wikipedia devoted to Polish national museums, focusing on the stylistic figures responsible for intentional shaping of the communications in question. Style is the result of the choice and arrangement of linguistic elements, and depends on context, goals, intentions, etc. This choice is also affected by genre form and author's individual properties. In academic terms the word 'text' refers not only to the various written documents, but also to other cultural transmissions, regarded as meaningful systems consisting of multiple elements.

Agnieszka Masny